



Fecr Yayınları: 175

KUR'AN'DA İNSANLIK ONURU

Prof. Dr. Musa BİLGİZ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak

FCR

Baskı ve Cilt

ANKARA ÖZGÜR MATBAACILIK

BASIM YAYIN DAĞITIM SAN. TİC. A. Ş.

Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0312.385 70 77 (Sertifika no: 46821)

1. Baskı: Ekim 2012

2. Baskı: Mayıs 2013

3. Baskı: Ekim 2020

ISBN: 978-605-5482-49-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus –Altındağ/ ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: 311 47 89

Web: www.fcr.com.tr - e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUR'AN'DA İNSANLIK ONURU

Prof. Dr. Musa BİLGİZ

Ankara - 2020

Prof. Dr. Musa BİLGİZ



1961 doğumlu olan yazar, ilk ve orta öğrenimini Erzurum'da tamamladı. 1985 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1986–1987 yılları arasında Balıkesir-Ayvalık Kız Meslek Lisesi'nde, 1987–1994 yılları arasında ise Erzurum Merkez 50. Yıl İlköğretim Okulu'nda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görev yaptı.

1989–1992 yılları arasında yüksek lisansını yaptı. 1992–1998 yılları arasında ise doktorasını tamamladı. 1994 yılında Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalında okutman olarak görev ve başladı. 1999 yılında tefsir anabilim dalı yardımcı doçent kadrosuna atandı. 2008 yılında doçent, 2013 yılı başında da profesör oldu.

Yayınlanmış çeşitli makalelerinin yanı sıra, *Ayetler ve Sûreler Arası Münasebet (Said Havva Örneği)*, Araştırma Yay., Ankara, 2006; Türk-İslam Bilgini Musa Carullah Bigiyef'in, *Büyük Mevzularda Ufak Fikirler* adlı eserinin notlar ilavesiyle Osmanlıca'dan sadeleştirilmesi, Kitabiyat Yay., Ank., 2002; *Kur'an'da Bilgi-Kavramsal Çerçeve ve Bilgi Türleri*, İnsan Yay., İst., 2003; *Hayırlı Çocuk Yetiştirmenin Temel İlkeleeri*, Beyan Yay., İst., 2006; *Çocuk Eğitiminde Sevgi*, Beyan Yay., İst., 2006; *Peygamberimizin Çocuk Sevgisi*, Beyan Yay., İst., 2006; *Kur'an Açısından Vicdan ve Değeri*, Beyan Yay., İst., 2007; *Hayat Rehberi Kur'an*, Gece Akademi Yay., Ankara, 2019 adlı basılı eserleri mevcuttur.

Halen Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalı'nda görev yapmakta olup, evli ve dört çocuk babasıdır.

İthaf

*Bu kitabımı, üzerimde hakları bulunan çok değerli hocalarım
Prof. Dr. Raşit Küçük, Prof. Dr. Mustafa Ağırman ve
Muhammed Eşref Akgül'e, manevi abilerim
Ahmet Sancaktutan, Salih Çakır ve merhum Lütfü Özyurt'a,
ayrıca
annem, babam, eş ve çocuklarıma ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	11
1. İnsan Onuru Kavramı	11
2. Onurla İlgili Kavramlar	15

BİRİNCİ BÖLÜM

KUR'ÂN'DA İNSAN VE DEĞERİ	19
1. İnsanın Anlam ve Mahiyeti	21
2. İnsanın Yaratılış Aşamaları	22
3. İnsanın Yaratılış Güzelliği ve Değeri	24
4. İnsana İlim Verilmesi	31
5. Meleklerin Âdem'e Secde Etmesi	37
6. İnsanın Anlama, Anlatma ve Üretme Yeteneği	38
7. Varlıkların İnsanın Hizmetine Sunulması	39
8. İnsanın Sorumluluk Alanı: Kulluk/Emanet	40

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'ÂN'DA İNSANLIK ONURU	47
1. İslam Öncesinde İnsan Hak ve Onuru	49
2. Tarihte Kadın	56
I. KUR'ÂN'DA İNSAN HAK VE ONURU	60
II. HAK VE ONURU KORUNMASI GEREKENLER	70
1. Aile Fertleri	70
2. Kadınlar	71
3. Anne-Baba	85
4. Çocuklar	89
5. Akrabalar	92
6. Komşular	93
7. Yetimler	97
8. Esirler	101
9. Köleler	105
10. Gayrimüslimler	119

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ONURU KORUMAYA YÖNELİK BAZI TEMEL İLKELER.....	125
1. İnsanlığın Evrensel Kardeşliği	127
2. Irkçılık Fitnesi	130
3. İnsan Öldürme ya da İnsanlığı Öldürme	139
a. İntihar	144
b. Kürtaj	148
c. İşkence.....	149
4. Kutsal Değerlere Saygı.....	153
5. Din ve Vicdan Özgürlüğü	156
6. Özel Hayatın Gizliliği.....	165
a. Irz ve Namusu Koruma	166
b. İnsanlarla Alay Etme	168
c. Kötü Zan, Tecessüs ve Ğıybet	169
d. Konut Dokunulmazlığı.....	170
e. Yatak ve Soyunma Odasına İzinsiz Girme.....	171
7. İnsanları Küçük Görme.....	172
8. Zulüm	174
9. İyiliği Yayma ve Kötülöklere Engel Olma.....	175
10. Toplumsal Birlik ve Dayanışma	178
11. Örnek ve Adaletli Bir Toplum Oluşturma	183
12. Onuru Yücelten Hususlar	187
a. İman	187
b. Salih Amel	191
c. Güzel Ahlak	196
d. Ahiret Endişesi	200
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	205
KAYNAKÇA	213

*“Hayatta her şey olabilirsin;
fakat önemli olan hayatın içinde “insan” olabilmektir.”*
(Şemsi Tebrizi)

ÖN SÖZ

Kur’an, fert ve toplumu dünya ve ahirette mutluluğa ulaştırmak için sadece emirler ve yasaklar koymaz, o insanı “insanlaştırmanın” yollarını da öğretir. İnsanın hayvanlardan farkı, temelde kendi varlığının bilincinde olması, Yaratıcı’sını tanıması ve diğer insan ve varlıkların haklarına gösterdiği duyarlılıkla ölçülür.

Mutlak hakikatin evrensel ve ebedi abidesi olan Kur’an, getirdiği ilkelerle ideal bir mümin ve ideal bir İslam topluluğunu oluşturmayı hedefler. Kur’anî ilke ve erdemler, insanlığın bilgi ve tecrübesinin hiçbir zaman ulaşamayacağı bir medeniyet projesinin temel düsturlarıdır. İnsanlık, bu medeniyetin değerlerinden ilham aldıkça büyür, gelişir, üstünleşir ve yücelir. Ondan uzaklaştıkça, küçülür, alçalır ve çürür.

Kur’an’ın temel işlevi, insanlar arasındaki ilişkileri, adalet, merhamet, sevgi ve saygı gibi ahlaki ve insani esaslar üzerinde yüceltmek, yaşanan hayatta zulüm ve hukuksuzluktan eser bırakmamaktır. Çünkü Allah, her varlığı kendi yaratılışındaki amaç ve hikmete uygun niteliklerle donatmış, onları daima iyiye ve güzele doğru yönlendirerek, her şeye hedefini ve yolunu göstermiştir. Bu manada Kur’an, insan onurunu, yaşama hakkını ve özel hayatın dokunulmazlığı da dâhil olmak üzere bütün beşerî ilişkileri en ince ayrıntılara varıncaya kadar koruyan “*en güzel söz, en güzel ilkeler*” kitabıdır.

İnsan hak ve onurunu temel nitelikleriyle ortaya koymayı hedeflediğimiz bu çalışma, bir giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Girişte, insan onurunun mahiyetine ve ilgili kavramlara yer verdik. Birinci bölümde, Kur’an’da insanın değeri, üstünlüğü ve sorumluluğu gibi konuları ele aldık. İkinci bölümde ise, tarih

boyunca insan hak ve onurunun nasıllığı, Ku'an'da onuru korunması gerekenler, onurun nasıl korunacağına yönelik kurallar ve insan onurunu yücelten hususlara yer verdik.

Bu çalışmada, Yüce Allah'ın yeryüzünün halifesi kıldığı insanın temel ve kişilik haklarını, ağırlıklı olarak Kur'an ayetlerinden ve yeri geldikçe de Efendimizin güzel sözlerinden istifade ederek belirlemeye çalıştık. Bunları yaparken temelde tefsir kitaplarından ve Kur'an'dan hareketle ortaya konmuş konulu çalışmalardan da oldukça istifade ettik. Bu çalışmayla herşeyi bütün boyutlarıyla ele alıp hallettiğimizi söylememiz hem ilme ve hem de ilim camiasına saygısızlık olur. Çünkü her bir konu başlığı, müstakil kitap olabilecek boyuttadır. Nitekim sözkonusu başlıklarla ilgili birçok kitap yazılmıştır, yazılmaya da devam edecektir.

Dipnotlarda kullanılan kaynakları, ilk geçtiği yerler de dâhil olmak üzere bütün bilgileriyle vermedik. Bunun nedeni, hem kaynakçada ve hem de dipnotlarda bir kaynağın iki kez yazılmasını önlemek, dipnotların karmaşık görünümünü ortadan kaldırma düşüncesidir. Kaynakçada ise bilgileri detaylı bir şekilde verdik.

Konuyu belirlerken kendileriyle istişare ettiğim, değerli fikir ve yönlendirmelerinden faydalandığım hocalarım Prof. Dr. Lütfullah Cebeci, Prof. Dr. Sadık Kılıç ve Prof. Dr. Ali Eroğlu'na ayrıca üzerimde hakları bulunan bütün hoca ve arkadaşlarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Bu kitap, herşeyden önce bu konuda ortaya konulmak istenen bir çabanın sonucudur. Bu nedenle gözden kaçan veya eksik kalan çeşitli yönlerin olabileceğini şimdiden ifade etmek gerekir. Ancak bu gayretimiz, bundan sonra yapılacak çalışmalar ve istifa etmek isteyenler için kısmen de olsa sıhhatli bir bakış açısı kazandırabilirse hiç şüphesiz hem hedefine ulaşmış ve hem de yazarını memnun etmiş olacaktır. Hiç şüphesiz başarı Allah'tandır.

Prof. Dr. Musa BİLGİZ

2013 - Erzurum